

Innst. 385 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:83 S (2011–2012)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bente Thorsen, Mette Hanekamhaug og Siv Aida Rui Skattem om behovet for en spissing av opplæringstilbudet som gis første året i videregående opplæring

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å få en betydelig større grad av fagkonsentrasjon og spissing av kunnskapen allerede fra første år i videregående opplæring for yrkesfag.
2. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å gjøre omfanget av teori i læreplanene for yrkesfag mer praksis- og yrkesrettet.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Stine Renate Håheim, Hadia Tajik, Truls Wickholm og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Eivind Nævdal-Bolstad, fra Sosialistisk Venstreparti, Heidi Sørensen, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre,

Trine Skei Grande, viser til representantforslaget og deler forslagsstillernes bekymring for andelen elever som enten ikke fullfører, eller som bruker lengre tid enn normert på yrkesfaglige studieprogram.

Komiteen har tidligere uttrykt bekymring for problemstillingen og kommentert behovet for å iverksette tiltak for å snu utviklingen. Årsakene til det høye frafallet er sammensatt og må møtes med ulike tiltak og virkemidler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har igangsatt en rekke tiltak for å motvirke frafall. Som eksempel vises det til at skoledagen er utvidet og timer til basisfag er styrket for å gi elevene gode basisferdigheter allerede fra grunnskolen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre er uenige i at utvidet skoledag på barnetrinnet er et tiltak som motvirker frafall i videregående opplæring. Disse medlemmer mener regjeringen de siste årene gjennomgående har prioritert feil gjennom å bruke milliarder på flere undervisningstimer for de aller minste, og at dette har gått på bekostning av innsatsen mot frafall i videregående opplæring. Disse medlemmer vil ha en ny kurs i skolepolitikken hvor det i stedet for flere timer satses på flere og enda bedre lærere, en bedre ungdomsskole og kamp mot frafallet i videregående.

Komiteen viser til at mangel på grunnleggende ferdigheter i grunnskolen er en viktig årsak til frafall. Komiteen viser videre til at gjennomføringsprosjektet Ny GIV allerede begynner å gi resultater. En kartlegging gjennomført av NOVA viser at

elevene som deltar i prosjektet har blitt flinkere og at rundt halvparten opplever økt motivasjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener dette viser behovet for en mer differensiert undervisning i skolen slik Ny GIV legger opp til. Den ekstra oppfølgingen og tilpassede opplæringen som nå kommer inn i siste halvdel av 10. trinn, har vist seg positiv for deltakerne, men det viser også at dette er et tiltak som kommer for sent. Disse medlemmer er positive til en slik differensiert undervisning og mener dette må komme mye tidligere i utdanningsløpet, allerede andre halvdel av 8. trinn.

Komiteen mener det er avgjørende for samfunnet og for den enkelte at flest mulig fullfører og består videregående opplæring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er tilfreds med at regjeringen har fulgt opp de fleste av forslagene i NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida, herunder forskriftsfesting av praksis- og yrkesretting, styrking av Utdanningsvalg og Arbeidslivsfag, gjennomgang av kompetansemålene i fellesfagene og utvidelse av forsøkene med praksisbrevordningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har hele tiden vært opptatt av en praksis- og yrkesretting av programfagene. Disse medlemmer peker på at noe av hovedutfordringen innenfor dagens system er å tilpasse skolen og innholdet i skolen til også de elevene som er mer praktisk enn teoretisk anlagt. Det finnes mange argumenter for å gjøre skolen mer differensiert slik at det blir tatt utgangspunkt i den enkelte elevs fortrinn. Ved mer differensiering øker man læreevnen til midtels og lite teoriinteresserte elever ved at man i større grad mobiliserer deres interesser og ferdigheter. Ved mer differensiering tidligere vil man også øke disse elevenes følelse av mestring tidligere enn innenfor dagens brede system, og dette vil virke styrkende på deres motivasjon og kan hindre frafall.

En elev vil oppleve det som mer motiverende om eksempelvis fellesfaget engelsk rettes mer direkte inn mot vedkommendes fagretning. En som ønsker å bli elektriker eller mekaniker, vil få et bedre forhold til engelsk språk og en bedre mestringsfølelse hvis man som en del av engelskundervisningen får lære om fagets engelske begrepsapparat, får lære å lese og forstå brukermanualer for motorer på engelsk og så videre.

Forslagsstillerne peker på innretningen og oppbyggingen av de ulike yrkesfaglige studieprogrammene som en annen mulig årsak til at mange elever mister motivasjonen og dropper ut av yrkesopplæringen. Komiteen viser til at dagens struktur innen yrkesfagopplæringen er resultat av omleggingen av tilbudsstrukturen gjennom Reform 94 og Kunnskapsløftet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, merker seg at mange elever før Reform 94 gikk fra grunnkurs til grunnkurs uten å oppnå sluttkompetanse, samtidig som mange fylkekommuner ikke greide å tilby alle grunnkurs og dermed manglet tilbud og utdanningsløp innen viktige utdanninger. Selv etter reduksjonen i antall grunnkurs gjennom Reform 94 ble det reist kritikk om at for sterk spesialisering innen VK1-strukturen var til hinder for rekrutteringen. Med høy grad av spesialisering tidlig i utdanningsløpet var kritikken både fra næringslivet og de øvrige partene i arbeidslivet at daværende struktur var til hinder for rekruttering til en rekke yrker. Med innføringen av Kunnskapsløftet ble tilbudsstrukturen ytterligere forenklet gjennom å erstatte daværende 102 VK1-tilbud med i underkant det halve antallet nye Vg2-tilbud.

Komiteen peker på at det har vist seg å være en utfordring å finne et riktig balansepunkt mellom grad av spesialisering og hensynet til å sikre rekruttering gjennom brede kurs som kvalifiserer til flere utdanninger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet peker på det faktum at mange elever opplever de brede utdanningsprogrammene som lite relevante. I dag lærer man eksempelvis om så ulike ting som konditorkunst, kjøttskjæring og baking på førsteåret i restaurant- og matfag. Dette virker lite hensiktsmessig. Disse medlemmer mener at en kommende fagarbeider med motivasjonsproblemer først og fremst bør få mulighet til å lære om sitt eget fag. Ikke minst bør det han/hun lærer i beslektede fag være med utgangspunkt i fagarbeiderens behov. Disse medlemmer mener derfor at fagopplæringen må ha som hovedmål at elevenes kompetanse primært skal utvikles i ett fag allerede på VG1. VG1 bør få en større grad av fagkonsentrering. Det vil si at opplæringen konsentreres om ett eller noen få fag, i motsetning til en opplæring som blir en smakebit av alle fagene som utdanningsprogrammet eller programområdet utdanner til.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil samtidig peke på viktigheten

ten av at statusen til yrkesfagene ikke skal svekkes. Ved å praksisrette mer av teorien ønsker man å gjøre den mer relevant for eleven og elevens framtidige yrke, ikke senke de generelle kompetansekravene. Disse medlemmer understreker at norsk skole ikke bare skal utdanne elever og kandidater til morgendagens næringsliv, men til næringslivet i 2060. Dagens unge må derfor utrustes til et så høyt nivå at de blir lærende arbeidstakere som ikke bare forstår teorien bak sin egen virksomhet, men som kan bruke sin kunnskap til samhandling både med andre fagdisipliner og andre deler av samfunnet.

Disse medlemmer mener en skal være stolt av at norske fagarbeidere har vært og fortsatt er av de beste i verden. Norske fagarbeidere har evne til selvstendighet, egenforståelse og refleksjon. I tillegg har man kort sosiokulturell avstand mellom fagarbeidere og for eksempel ingeniører. Det er en fordel på norske arbeidsplasser at arkitekter, designere, ingeniører, murere og sveisere snakker samme språk.

Komiteen har merket seg kritikken fra enkelte hold om at gjeldende tilbudsstruktur har ført til at noen Vg1-tilbud er blitt så omfattende at opplæringen blir springende og elevene får liten tid til det enkelte programfag. Resultatet kan være at elevene ikke får nok tid til det fordypningsfaget de har valgt før de kommer ut i lære etter to år. Dette blir nevnt som en av flere mulige årsaker til at mange elever mister motivasjonen og slutter.

Som eksempel kan nevnes at elever som går Bygg- og anleggsgag i dag må innom 22 lærefag det første året. På Teknisk og industriell produksjon skal elevene stifte bekjentskap med over 60 lærefag. Med et slikt omfang i ulike fagområder kan det stilles spørsmål ved om elevene får tilstrekkelig tid til fordypning og kunnskap om det lærefaget som skal forberede elevene på læretiden.

Komiteen viser til at kunnskapsministeren på NHO-konferansen «Yrkesfag 2012» tidligere i år varslet en stortingsmelding som vil bygge på en særlig evaluering av yrkesfagene der en gjennomgang og vurdering av struktur og innhold i Vg1 vil inngå.

Komiteen vil understreke betydningen av at opplæringen i Vg1 kvalifiserer elevene tilstrekkelig for læretida og som framtidige yrkesutøvere. Komiteen vil også understreke at karrierevalg er en krevende beslutning for mange 16-åringer. Det er derfor viktig at første året i fag- og yrkesopplæringen fortsatt gir innblikk i forskjellige yrker og fagfelt, slik at elevene får et best mulig utgangspunkt for videre spesialisering.

Komiteen mener at fellesfagene må være praksisnære og yrkesrettes slik at de oppfattes som relevante. Komiteen viser i denne sammenheng til arbeidet som allerede er gjort på dette området, blant

annet gjennom Ny GIV der det er etablert egne nettverk av fellesfaglærere, koordinert av ulike nasjonale kompetansesentre for å få til en bedre yrkesretting. Vider merker komiteen seg at det fra høsten 2010 er fastlagt ved forskrift at fellesfagene skal tilpasses de ulike opplæringsprogram. Dette er gjort samtidig med at læreplanene i fellesfagene er gjennomgått slik at kompetansemålene i størst mulig grad skal kunne tilpasses det enkelte utdanningsprogram.

Komiteen viser i den forbindelse til tidligere merknader, i Innst. S. nr. 192 S (2009–2010), jf. St.meld. 44 (2008–2009) Utdanningslinja.

Komiteen viser til at dagens oppbygging med to år i skole og to år i praksis er hovedmodellen i fag- og yrkesopplæringen. For mange elever fungerer dette godt. Regelverket hindrer imidlertid ikke bruk av mer fleksible opplæringsløp, for eksempel at noen elever kan begynne direkte i bedrift etter ungdomsskolen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er viktig å evaluere hele strukturen for de yrkesspesialiserende utdanningsprogrammene, deriblant den såkalte 2+2-modellen og fordeling av programområder på ulike utdanningsområder, med sikte på å møte både yrkeslivets og elevenes behov for opplæring på en bedre og mer hensiktsmessig måte.

Komiteen viser i den forbindelse til behandlingen av Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd, da Stortinget ga tilslutning til å innføre en helt ny modell for helsefag- og sosialfagarbeiderutdanningen i videregående opplæring. I stedet for to år i skole og to år i praksis skal det prøves ut en modell der teori og praksis går om hverandre gjennom hele utdanningen – en vekslingsmodell. Dette vil gi en tettere kopling mellom teori og praksis og en tidligere spesialisering inn mot de yrkene som elevene møter i praksisopplæringen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det er varslet en stortingsmelding på bakgrunn av evalueringen av Kunnskapsløftet, herunder en gjennomgang av fag- og yrkesopplæringen.

Komiteen mener det er naturlig å vurdere de tiltak som nevnes i representantforslaget i forbindelse med den kommende stortingsmeldingen, slik statsråden nevner i sitt svar til komiteen, jf. brev datert 13. april 2012.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at denne koblingen mellom teori og praksis, det en lærer på skolen og i bedrift, er svært

viktig. En spissing av førsteåret vil gi et betydelig kompetanseløft. Disse medlemmer registrerer at mange lærebedrifter har problemer med at lærlingene kan altfor lite når de begynner i lære. Et spissere utdanningsprogram vil løfte elevenes kompetanse på eget område og gjøre dem bedre egnet for lærebedriftene. Dette er også viktig med tanke på å gjøre det mer attraktivt for bedriftene å ta imot lærlinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener at naturlige konsekvenser av et spissere førsteår sannsynligvis også vil være at en del smale utdanningsprogrammer, som i dag utgjør svært små miljøer, vil utnytte de stadig bedre mulighetene som ligger innenfor nettbasert læring for å sikre bred geografisk tilgang til utdanningene, samt at man får større, mer robuste og kompetansetunge fagmiljøer. Dette er til det beste for elevene, som vil få bedre

opplæring, og for samfunnet som helhet. En slik utvikling er ressurseffektiv og vil bidra både til høyere kompetanse og lavere frafall.

Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:83 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Bente Thorsen, Mette Hanekamhaug og Siv Aida Rui Skattem om behovet for en spissing av opplæringstilbudet som gis første året i videregående opplæring – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 7. juni 2012

Marianne Aasen

leder

Anne Tingelstad Wøien

ordfører